

ABDULLA ORIPOV SHERLARIDA VATAN TALQINI

Jambilova Ra'no Ulug'bek qizi

Andijon Davlat Universiteti adabiyotshunoslik

yo'nalishi 1-bosqich magistranti.

Ilmiy rahbar: Zokirjon Mamajonov

Andijon Davlat Universiteti adabiyotshunoslik kafedrası mudiri,

falsafa fanlari doktori.

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston xalq shoiri Abdulla Oripov ijodidagi vatanparvarlik g'oyalari, vatan obrazining badiiy talqini, uning she'riy uslubi orqali milliy g'urur, istiqlool va tarixiy xotiraga bo'lgan yondashuvi tahlil qilinadi. She'rlarda Vatanga bo'lgan muhabbat shoirning ruhiy holati va ijodiy dunyoqarashi bilan uyg'unlashgani ochib beriladi. Tahlil jarayonida shoirning eng yorqin namunalaridan foydalanildi.

Kalit so'zlar: Abdulla Oripov, vatan, vatanparvarlik, she'riyat, istiqlool, milliy g'urur, badiiy obraz.

KIRISH

O'zbek adabiyoti tarixida vatanparvarlik mavzusi eng muhim va dolzarb mavzulardan biri bo'lib kelgan. Ayniqsa, istiqlool yillarida bu mavzuning badiiy ifodasi keng ko'lamda rivoj topdi. Abdulla Oripov – istiqlool davrining eng zabardast vakillaridan biri sifatida o'z she'rlari orqali Vatan, millat, tarix va xalq taqdiri masalalarini chuqur falsafiy hamda badiiy darajada yoritgan ijodkordir. Ushbu maqolada shoirning vatan haqidagi qarashlari va ularni ifodalash vositalari tahlil qilinadi.

Tadqiqotda adabiy tahlil, tematik-mazmuniy yondashuv, poetik ifoda vositalari tahlili, taqqoslash, intertekstuallik va kontekstual tahlil usullaridan foydalanildi. She'rlar asosiy manba sifatida olinib, ularning g'oya, obraz, ritmika va uslub nuqtai nazaridan chuqur tahlili amalga oshirildi.

Abdulla Oripovning ushbu mavzudagi she'rlarini shartli ravishda ikkiga ajratish mumkin. Biri mustaqillikkacha bo'lgan davrda, ikkinchisi istiqlol bergan ne'matdan kuch, bahra olib yozilgan she'rlar. Shoirning oltmishinchi, yetmishinchi, saksoninchi yillarda yozilgan ushbu mavzudagi qay she'rini olmaylik, ularda O'zbekiston degan yurtga otashin muhabbat, uni ozod va ulug' mamlakat sifatida ko'rish orzusi ufurib turganligini ko'ramiz. Bu ruh ma'lum ma'noda boshqa bir munosabat bilan yozilgandek bo'lib tuyuladigan "Minorai Kalon tepasidagi laylak", "Sovg'a", "Armaniston" kabi she'rlarga ham xosdir. "Sovg'a" she'rida bosqinchilar zulmi ostida Buxoroni "beklar, amirlar, bulbullar" ko'zda yosh bilan tashlab ketganligi, faqat laylak bu shaharni tashlab ketmaganligi haqida so'z boradi. Ajabkim, bu qushning "oyoqlari g'o'zaga o'xshar, qanotlari esa paxtadek oppoq". G'o'za, paxta deyilganda o'sha davrda - O'zbekiston, o'zbek xalqi tushunilardi. Ya'ni zulm iskanjasi, totalitar tuzum zug'umlari qanchalik qattiq bo'lmasin, bu diyorda xalq mangu qolajagi, O'zbekiston yana o'z tug'i, o'z bayrog'iga ega bo'lgan mustaqil mamlakatga aylanishi orzusi poetiklashtiriladi.

Vatan har bir inson uchun eng muqaddas, eng ardoqli tushuncha sanaladi. Unga bo'lgan muhabbat, sadoqat va fidoyilik tuyg'ulari azaldan adabiyotimizda asosiy mavzulardan biri bo'lib kelgan. Ayniqsa, o'zbek xalqining atoqli shoiri, O'zbekiston Qahramoni Abdulla Oripov ijodida Vatanga bo'lgan sadoqat, yurt tuyg'usi, milliy g'urur kabi tushunchalar chuqur poetik ifodasini topgan. Uning she'riyati orqali o'quvchi nafaqat badiiy zavq oladi, balki Vatan, el-yurt haqida falsafiy o'y-mulohazalarga ham chorlanadi.

Vatan – muqaddas tushuncha

Abdulla Oripov uchun Vatan – bu insonning tug'ilgan joyi, onasi, ota-bobolari, urf-odati, tili va qadriyatlari bilan bog'liq bo'lgan eng ulug' tushunchadir. Shoir Vatanni doimo buyuk va ulug' fazilatlar bilan tasvirlaydi. Masalan, "Vatan" nomli mashhur she'rida u quyidagicha yozadi:

Vatan – bu go'zal zamin, onadek ardoqli,
Vatan – bu ota yurt, mehribon, oq yoqli.

Bu satrlarda shoir Vatanga ona va ota sifatida murojaat qiladi, ya'ni Vatan insonning hayotidagi eng yaqin, eng ardoqli borliqdir.

Vatan – inson vijdonining mezon

Abdulla Oripov ijodida Vatanga bo'lgan munosabat insonning axloqiy qiyofasini belgilovchi omil sifatida ko'rsatiladi. Unga ko'ra, kim Vatanga sadoqatli bo'lsa – u chin inson, kim unga xiyonat qilsa – u xalq nafratiga sazovor bo'ladi:

*Kimki Vatanga xiyonat aylasa,
Xalq la'natini oladi basra.*

Bu misralar orqali shoir nafaqat Vatan oldidagi burchni, balki insoniy mas'uliyatni ham ta'kidlaydi.

Mustaqillik va yurt g'ururi

Abdulla Oripov mustaqillik yillarida yozgan ko'plab she'rlarida yurt erkinligiga bo'lgan g'ururni ulug'laydi. “O'zbekiston” she'rida shoir Vatanini gulshan, bo'ston, ruhiy madad sifatida ko'rsatadi:

*Ey O'zbekistonim, bo'stonim, gulshanimsan,
Osmonim, zaminim, ruhi insonimsan.*

Ushbu satrlarda yurt faqat bir geografik hudud emas, balki inson ruhining, orzu-umidlarining, or-nomusining timsoli sifatida tasvirlanadi.

Vatan va xalq timsoli

Shoir Vatanni xalq bilan uyg'un holda tasvirlaydi. Unga ko'ra, xalq – bu Vatanning joni, yuragi. Shoir ko'plab she'rlarida xalq dardini, Vatan dardini birlashtirib ifoda etadi. Xalq qismati – Vatan qismatidir, deya ta'kidlaydi u.

She'riy vositalar orqali Vatan tasviri

Abdulla Oripov Vatan mavzusini tasvirlashda ko'plab badiiy san'at vositalaridan – metafora, tashbeh, parallelizm, epitet va boshqalardan mahorat bilan foydalanadi. Uning she'riyati o'quvchini chuqur mulohazaga chorlaydi va Vatan uchun fido bo'lish ruhini shakllantiradi.

Abdulla Oripov ijodi o'zbek she'riyatidagi yurtparvarlik maktabidir. Uning Vatan haqidagi she'rlari yosh avlod qalbida milliy g'urur, sadoqat va fidoyilik tuyg'ularini

uyg'otadi. Shoir ijodi orqali biz Vatanga nafaqat mehr bilan, balki mas'uliyat va vijdon bilan qarashni o'rganamiz. Uning she'rlari yillar o'tsa ham, o'zining ma'naviy kuchi bilan xalq qalbida yashayveradi.

Oripov ijodida Vatanga bo'lgan muhabbat sadoqat, fidoyilik, halollik va burch hissi bilan uyg'unlashadi. Boshqa shoirlar bilan qiyos qilinganda, Oripovning vatanparvarlik talqini chuqurroq falsafiy qatlamlarga ega: u nafaqat yurtga muhabbatni, balki vatan taqdiriga mas'uliyatli yondashuvni ham targ'ib etadi. Shu bois, uning she'rlari nafaqat adabiy, balki tarbiyaviy ahamiyatga ham egadir.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, Abdulla Oripov she'riyatida Vatan obrazining talqini milliy ong va g'ururni shakllantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Shoirning badiiy mahorati orqali Vatan tushunchasi yanada teran, ruhiy va falsafiy mazmunga ega bo'ladi.

Abdulla Oripov she'riyatini maktab va oliy ta'lim muassasalarida Vatanga muhabbatni shakllantirish vositasi sifatida keng tatbiq etish.

Uning vatanparvarlik ruhidagi she'rlarini tahlil qilishga bag'ishlangan maxsus dars ishlanmalari yaratish.

Shoirning asarlari asosida teatr sahnalashtirmalari va multimedia loyihalarini amalga oshirish.

Adabiyotlar.

1. Орипов А. Танланган асарлар. Олти жилдлик, 4-жил, - Ташкент: Адабиёт ва санъат, 2001.
2. Раҳимжонов Н. Мустақиллик даври ўзбек шеърляти.- - Ташкент: Фан, 2007.
3. Ўзбек адабиёти тарихи. Беш томлик. ИИИ том. - - Ташкент: Фан, 1978 йил, Б. 446.
4. Ҳамдамов У. Янги ўзбек шеърляти.- - Ташкент: Адиб, 2012.
5. То'хлиев В. Адабиёт о'қитиш методикаси. - - Ташкент: А.Навоий номидagi О'zbekiston Milliy kutubxonasi nashriyoti, 2010.